

การใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดภูเก็ต

COMMUNITY LEARNING RESOURCES AND INSTRUCTION IN SECONDARY SCHOOLS, PHUKET PROVINCE

ปาจารย์ย์ ติวสิขเรศ¹
Pacharee Tiwsikhares¹

¹อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาชีพครูคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Received: August 27, 2018 Accepted: November 14, 2018 Online Published: March 28, 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต และเพื่ออธิบายกระบวนการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ดำเนินงานด้วยการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร คือ ครูระดับมัธยมศึกษา จำนวน 248 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยความถี่ ร้อยละ การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนที่ศึกษาใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการศึกษาทุกโรงเรียน โดยดำเนินโครงการต่อเนื่องตั้งแต่ปีก่อน และจัดการศึกษาแบบบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้ ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์หลักสูตร 2) การจัดทำโครงการของงบประมาณ 3) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 4) การสำรวจแหล่งเรียนรู้ 5) การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) การสรุปผล

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดการศึกษาด้วยชุมชน

ABSTRACT

The purposes of this research were to study community learning resources in the secondary schools in Phuket Province and to explain the process of using community learning resources in instruction. The research methodology was mixed methods. The populations were 248 secondary teachers. The instruments were the questionnaire and the interview form. Frequency percentage and content analysis were used for analyzing data.

The research findings were as follows: Every secondary school focused on the utilization of community learning resources for instruction as the ongoing projects. The learning activities were integrated with interdisciplinary contexts. The 6 steps instructional process: 1) to analyse the curriculum 2) to set up project plan 3) to create learning plans 4) to explore community learning resources 5) to plan for learning activities 6) to evaluate.

KEYWORDS: Community Learning Resources, Community Based Instruction

¹Corresponding Author: tiw.pacharee@pkru.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา โดยมีการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากขึ้น กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ และกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติ มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคลครอบครัวชุมชนองค์กรชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม แสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร รู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

ครู อาจารย์ ไม่ใช่บุคคลเพียงคนเดียวที่ให้ความรู้ โรงเรียนไม่ใช่ที่เดียวที่จัดการศึกษาให้กับนักเรียน มีแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้ การนำแหล่งเรียนรู้นาบูรณาการกับการสอน ทำให้นักเรียนเปิดโลกทัศน์กว้างกว่าเนื้อหาในหนังสือ ดังที่ ธนาวรรณ แสงไวศยสุข (2551) กล่าวว่า การใช้แหล่งเรียนรู้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการสอนของผู้สอน หรือ รัตติยา ภูบุญเดิม (2553) ทดลองนำผู้เรียนไปศึกษาที่เขื่อนใกล้เคียงโรงเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา พบว่า ผู้เรียนมีเจตคติต่อวิชาและมีผลสัมฤทธิ์ดีขึ้น การจัดการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ช่วยพัฒนาผลการเรียนของนักเรียนได้ทั้งทางพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ดังนั้น ควรบูรณาการการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นกับบทเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จังหวัดภูเก็ตเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุด ตั้งอยู่บนชายฝั่งทะเลตะวันตกของประเทศไทย มีความสวยงามของหาดทรายสีขาว น้ำทะเลสีฟ้าใส จึงได้ชื่อว่า เป็นไข่มุกแห่งท้องทะเลอันดามัน เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก และเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่น่าสนใจ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2555) จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ ความเป็นมาอย่างยาวนาน มีประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ทั้งเรื่องราวของอาคาร ประเพณี และตั้งอยู่ในตำแหน่งภูมิศาสตร์ที่ทำให้เกิดสถานที่ทางธรรมชาติที่สวยงาม ประกอบกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยังได้พัฒนาการเข้าถึงข้อมูลความรู้ในอินเทอร์เน็ตได้สะดวก จังหวัดภูเก็ตจึงมีแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำไปบูรณาการใช้ในการจัดการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า นอกจากจะส่งเสริมความรู้ผลสัมฤทธิ์ตามบทเรียนแล้ว ยังพัฒนาเจตคติที่ดีต่อท้องถิ่นด้วย ดังนั้น หากมีการสำรวจการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นที่ใช้จัดการศึกษาในปัจจุบัน จะสามารถใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วย

แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นได้เหมาะสมกับบริบทจังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่ออธิบายกระบวนการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ตจากกรณีศึกษา

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งหรือที่รวมเป็นสถานที่ศูนย์รวม ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ เป็นรูปแบบที่แตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผล การเรียนรู้มีลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไม่จำเป็นต้องเป็นแบบเดียวกับการประเมินผลในชั้นเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2554)

การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษา ควรบริหารจัดการเป็นระบบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในแหล่งเรียนรู้และผู้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ควรดำเนินการดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2554)

1. กำหนดกระบวนการบริหารกำหนดขั้นตอนการบริหารจัดการ การดำเนินงานให้ชัดเจน
2. สร้างระบบเครือข่ายระหว่างแหล่งเรียนรู้ และหาบุคคลในท้องถิ่นมาช่วยพัฒนาแหล่งเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ของการให้ความรู้ที่หลากหลายกว้างขวางและได้รับการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือระหว่างกัน เช่น พิพิธภัณฑ์อื่นๆ สถาบันการศึกษา บุคคลที่อาสาสมัคร องค์กรวัฒนธรรมอื่นๆ ชมรมต่างๆ เป็นต้น
3. จัดทำกรอบแนวคิด กำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมรายปี ผู้เรียนมาจากทุกพื้นที่ ดังนั้นแหล่งเรียนรู้ควรจัดทำข้อมูลไว้ให้ผู้เรียน สามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้อย่างเป็นระบบ
4. มีการเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย การจัดการของแหล่งเรียนรู้ในด้านองค์ความรู้ กิจกรรมและอื่นๆ ควรเชื่อมโยงกับระบบการจัดการศึกษา
5. ส่งเสริมให้เป็นแหล่งรายได้เศรษฐกิจชุมชน แหล่งเรียนรู้อาจจัดให้มีการจัดการฝึกอบรม สาธิตวิธีผลิตผลิตภัณฑ์นานาชนิด ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยคนในท้องถิ่น ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน อีกทั้งแหล่งเรียนรู้เองก็จะมีรายได้นำมาใช้ในการพัฒนาตนเองต่อไป
6. มีการประชาสัมพันธ์ผลงานให้ผู้เรียน ผู้สนใจได้รับรู้ว่า อะไรคือองค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมที่แหล่งเรียนรู้จัดขึ้นในช่วงเวลาใดได้บ้าง

หลักในการจัดการศึกษานอกห้องเรียน

สิริวรรณ ศรีพล (2553) กล่าวว่า การจัดการศึกษานอกห้องเรียนมีแนวทาง ดังนี้

1. วางแผนการศึกษานอกห้องเรียนให้ดี เพราะทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุด
2. จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่มีอยู่ในบริบทของโรงเรียน ท้องถิ่น ชุมชน เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง และสัมผัสกับสถานการณ์จริงนอกห้องเรียนควบคู่ไปกับเรียนรู้ในห้องเรียน
3. เน้นการศึกษาเฉพาะเรื่องที่เป็นปัญหา หรือที่มีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในชุมชน

4. จัดให้สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อม และจัดประสบการณ์ที่มีความสัมพันธ์กับประเด็นในท้องถิ่นหรือประเทศ

5. ให้นักเรียนเป็นผู้สำรวจ ได้สัมผัสประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้จากเหตุการณ์หรือสถานการณ์จริง เพื่อพัฒนากระบวนการทางความคิดและสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้แก่ตนเอง

6. จัดกิจกรรมการศึกษานอกห้องเรียนควรคำนึงถึงนโยบายของโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2557) การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นหรือในชุมชน แบ่งได้เป็น 2 วิธี คือ การนำท้องถิ่นหรือชุมชนสู่โรงเรียน เช่น การเชิญวิทยากรมาบรรยาย หรือสาธิตในโรงเรียน การนำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ จากภายนอกโรงเรียนมาให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า หรือการนำวัสดุ อุปกรณ์ ที่มีอยู่ในชุมชนมาประกอบการเรียนการสอน และการนำโรงเรียนสู่ท้องถิ่นหรือชุมชน เช่น กิจกรรมให้นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ในท้องถิ่น การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ ให้นักเรียนออกไปสำรวจเพื่อศึกษาชุมชน ศึกษาประวัติ การประกอบอาชีพ เป็นต้น การตั้งค่ายพักแรม การจัดโครงการบริการสังคม หรือ การจัดให้นักเรียนฝึกงานในสถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น

วิธีสอนโดยการไปทัศนศึกษา (Field Trip)

ทิตนา แหมมณี (2552) กล่าวว่า วิธีสอนโดยการไปทัศนศึกษา คือ กระบวนการที่ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันวางแผนและเดินทางไปศึกษาเรียนรู้ ณ สถานที่อันเป็นแหล่งความรู้อยู่นอกสถานที่ที่เรียนปกติ โดยมีการศึกษาในสถานที่นั้นตามกระบวนการหรือวิธีการที่ได้วางแผนไว้ และมีการอภิปรายสรุปการเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้ศึกษา

วัตถุประสงค์ของการไปทัศนศึกษา เป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เรียนรู้ตามสภาพจริง ใช้แหล่งชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ทำให้เกิดความเข้าใจ และเกิดเจตคติที่ดีต่อสถานที่และการเรียนรู้ องค์ประกอบของวิธีสอนโดยการไปทัศนศึกษา ประกอบด้วย

1. มีผู้สอนและมีผู้เรียน
2. วางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนในเรื่องวัตถุประสงค์ สถานที่ การเดินทาง เรื่องที่จะศึกษา วิธีศึกษา ค่าใช้จ่าย กำหนดการและหน้าที่ความรับผิดชอบ
3. เดินทางออกไปยังสถานที่เป้าหมายซึ่งอยู่นอกโรงเรียน หรือนอกสถานที่เรียนปกติ
4. มีกระบวนการในการศึกษาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ในสถานที่นั้นๆ
5. มีการสรุปผลการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการไปทัศนศึกษา

หน้าที่ผู้สอนในการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้เข้าสู่ห้องเรียนอย่างสร้างสรรค์

ถวัลย์ มาศจรัส (2553) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เป็นการดึงศักยภาพทางความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นคุณทรัพย์ทางปัญญาของผู้เรียน ให้แสดงความสามารถออกมาด้วยศักยภาพสูงสุด ผู้เรียนจะพัฒนามากหรือน้อยอยู่ที่กระบวนการพัฒนาเป็นสำคัญ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ครูที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้มีศักยภาพสูงสุด ดังนั้นบทบาทของครูในการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้เพื่อดึงศักยภาพของผู้เรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง บทบาทหน้าที่ของครู จึงประกอบด้วย บทบาททั่วไปในการเป็นผู้สอนและผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ทำหน้าที่จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ และกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และบทบาทผู้สอนในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลที่มีในโรงเรียนและชุมชน ประสานและนำองค์ความรู้จากแหล่งการ

เรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง รวมทั้งแนะนำผู้เรียนให้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างคุ้มค่า

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิจัยเชิงสำรวจการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต และใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษากรณีศึกษาโรงเรียนที่มีกระบวนการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นเลิศ

2. ประชากรในงานวิจัย

ประชากรในงานวิจัย คือ ครูจากโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต จำนวน 34 โรงเรียน

ตารางที่ 1 จำนวนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ตที่เก็บข้อมูล

สังกัด	จำนวนทั้งหมด	จำนวนที่เก็บข้อมูล
สพม.ภูเก็ต	8	7
สพป.ภูเก็ต (โรงเรียนขยายโอกาส)	12	12
องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)	3	3
เทศบาลนครภูเก็ต	5	4
เอกชน	6	5
รวม	34	31

เก็บข้อมูลโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ตได้ จำนวน 31 โรงเรียน โรงเรียนละ 8 สารระการเรียนรู้ ได้แบบสอบถามจำนวน 248 ฉบับ

การศึกษารณีศึกษา (Case Study) คัดเลือกโรงเรียนที่มีกระบวนการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 2 กรณี มีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

- 1) มีการวางแผนการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาบทเรียนไว้ล่วงหน้า
- 2) มีการกำหนดกิจกรรม ใ้ทำงาน ให้นักเรียนทำระหว่างศึกษาแหล่งเรียนรู้
- 3) มีวิธีการประเมินผลกิจกรรม หรือใ้ทำงาน จากการศึกษาแหล่งเรียนรู้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของโรงเรียน คือ แบบสอบถามเรื่องการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา
2. การใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา มีจำนวน 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้รับผิดชอบหลัก ตอนที่ 2 ข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา และตอนที่ 3 การดำเนินงานการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ การศึกษากรณีศึกษา (Case Study) จากกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีกระบวนการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 2 กรณี ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ

5.2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Document Analysis) การสร้างข้อสรุปอุปนัย (Inductive Method)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 2 การใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นจำแนกตามสาระการเรียนรู้

ข้อมูล	จำนวนโรงเรียน (n = 31)	
	ใช้แหล่งเรียนรู้	ไม่ใช้แหล่งเรียนรู้
สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	20 (64.52 %)	11 (35.48 %)
สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์	16 (51.61 %)	15 (48.39 %)
สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี	12 (38.71 %)	19(61.29 %)
สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ	10 (32.26 %)	21(67.74 %)
สาระการเรียนรู้ศิลปะ	7 (22.58 %)	24(77.42 %)
สาระการเรียนรู้ภาษาไทย	7 (22.58 %)	24(77.42 %)
สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา	4 (12.90 %)	27(87.10 %)
สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์	3 (9.68 %)	28(90.32 %)
การจัดกิจกรรมโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับโรงเรียน	8 (25.81 %)	0

สาระการเรียนรู้ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นมากที่สุด 3 ลำดับ คือ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 20 โรงเรียน (ร้อยละ 64.52) สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ 16 โรงเรียน (ร้อยละ 51.61) สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี 12 โรงเรียน (ร้อยละ 38.71)

ตารางที่ 3 การวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 248 คน พบว่า มีการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา จำนวน 87 คน ในส่วนนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเท่านั้น

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. การวิเคราะห์หลักสูตรเนื้อหา หรือพันธกิจของโรงเรียน	84	96.55
2. การจัดทำโครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ	75	86.21
3. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น	76	87.36
4. การสำรวจแหล่งเรียนรู้ พุดคุยทำความเข้าใจกับวิทยากร	78	89.66
5. การประสานงานรถ ประสานงานบุคลากรในโรงเรียน	77	88.51
6. การออกแบบกิจกรรม ใงาน	82	94.25
7. การกำหนดสัดส่วนการให้คะแนนในรายวิชา	76	87.36

การใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา กิจกรรมการวางแผนที่มีการดำเนินงานมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การวิเคราะห์หลักสูตรเนื้อหา หรือพันธกิจของโรงเรียน จำนวน 84 คน (ร้อยละ 96.55) การออกแบบกิจกรรม ใงาน จำนวน 82 คน (ร้อยละ 94.25) และการสำรวจแหล่งเรียนรู้ พุดคุยทำความเข้าใจกับวิทยากร จำนวน 78 คน (ร้อยละ 89.66)

ตารางที่ 4 ข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 248 คน พบว่ามีการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา จำนวน 87 คน จะวิเคราะห์ข้อมูลที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเท่านั้น

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. ลักษณะการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา		
สาระการเรียนรู้ เป็นผู้รับผิดชอบในลักษณะกิจกรรมเสริม	40	45.98
บูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้	50	57.47
สอนในรายวิชา	23	26.44
2. ระดับชั้นที่ใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	47	54.02
มัธยมศึกษาปีที่ 2	51	58.62
มัธยมศึกษาปีที่ 3	54	62.07
มัธยมศึกษาปีที่ 4	10	11.49
มัธยมศึกษาปีที่ 5	14	16.09
มัธยมศึกษาปีที่ 6	14	16.09

ตารางที่ 4 ข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
3. บทบาทของครูในการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา		
ครูเป็นผู้จัดการเรียนรู้	13	14.94
วิทยากรเป็นผู้จัดการเรียนรู้	20	22.99
ครูและวิทยากรช่วยกันจัดการเรียนรู้	54	62.07
4. ระยะเวลาการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา		
ในชั่วโมงเรียนของรายวิชา (1 – 2 ชั่วโมง)	23	26.44
1 วัน	54	62.07
มากกว่า 1 วัน	23	26.44
5. แนวทางในการสอนขดเชย		
สอนขดเชยก่อน	4	4.60
สอนขดเชยภายหลัง	24	27.59
ไม่ต้องการสอนขดเชยเพราะจัดโครงการ/กิจกรรมในวันหยุด	30	34.48
ไม่ได้สอนขดเชย	12	13.79
6. ลักษณะภาระงานของนักเรียน		
ไม่มีชิ้นงาน	1	1.15
มีใบงาน ให้ทำระหว่างศึกษาแหล่งเรียนรู้	70	80.46
การเขียนสรุปความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้	59	67.82
สร้างสรรค์ชิ้นงาน จากความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้	42	48.28
ทำโครงการต่อยอดจากความรู้ที่ได้จากแหล่งเรียนรู้	22	25.29
7. ลักษณะการมอบหมายงานให้นักเรียน		
ทำคนเดียว	52	59.77
ทำเป็นกลุ่มขนาดเล็ก 2 – 9 คน	47	54.02
ทำเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป	6	6.90
8. การตรวจสอบ ประเมินผล		
ไม่มีคะแนน ไม่มีชิ้นงานที่ต้องส่ง	3	3.45
กำหนดให้ส่งใบงาน/ ชิ้นงาน ไม่นับเป็นคะแนน	38	43.68
ใบงาน/ชิ้นงานเป็นส่วนหนึ่งของคะแนนตลอดภาคเรียน	46	52.87
9. ค่าใช้จ่าย		
โรงเรียนรับภาระค่าใช้จ่าย นักเรียนไม่ต้องจ่าย	55	63.22
โรงเรียนและนักเรียนร่วมกันรับภาระค่าใช้จ่าย	25	28.74
นักเรียนเป็นคนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด	1	1.15
ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	6	6.90

ตารางที่ 4 ข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
10 . ความต่อเนื่องของการดำเนินโครงการ		
จัดโครงการ/ กิจกรรมนี้เป็นครั้งแรก ปีหน้าคาดว่าจะไม่จัดแล้ว	2	2.30
จัดโครงการ/ กิจกรรมนี้เป็นครั้งแรก ปีหน้าจะจัดอีกแน่นอน	26	29.89
เป็นโครงการที่ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีก่อน	59	67.82

ลักษณะการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาที่ใช้มากที่สุด คือ การบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้ จำนวน 50 คน (ร้อยละ 57.47) ระดับชั้นที่ใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น บทบาทของครูในการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้นมากที่สุด คือ ครูและวิทยากรช่วยกันจัดการเรียนรู้ จำนวน 54 คน (ร้อยละ 62.07) ระยะเวลาการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาที่มีการใช้มากที่สุด คือ ระยะเวลา 1 วัน มีจำนวน 54 คน (ร้อยละ 62.07) โดยจัดกิจกรรมหรือโครงการในวันหยุด จึงไม่ต้องการสอนพิเศษเป็นจำนวนมากที่สุด คือ 30 คน (ร้อยละ 34.48) กำหนดลักษณะภาระงานของนักเรียนทำมากที่สุด คือ มีใบงานให้ทำระหว่างศึกษาแหล่งเรียนรู้ จำนวน 70 คน (ร้อยละ 80.46) โดยมอบหมายให้นักเรียนทำคนเดียวมากที่สุด 52 คน (ร้อยละ 59.77) และมีการตรวจสอบประเมินผลให้ใบงาน/ชิ้นงานเป็นส่วนหนึ่งของคะแนนตลอดภาคเรียนมากที่สุด จำนวน 46 คน (ร้อยละ 52.87) ทั้งนี้โรงเรียนจะรับภาระค่าใช้จ่ายทั้งหมดเป็นจำนวนมากที่สุด 55 คน (ร้อยละ 63.22) เป็นโครงการที่ดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีก่อนจำนวน 59 คน (ร้อยละ 67.82)

ตารางที่ 5 เหตุผลที่ใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
1. นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้ฝึกปฏิบัติจริงจากสถานที่จริง เปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้	58	66.67
2. นักเรียนรู้จักท้องถิ่น ตระหนักเห็นความสำคัญของชุมชนตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรม	38	43.68
3. ให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เป็นแนวทางในสร้างสรรค์อาชีพ	34	39.08
4. นักเรียนตระหนักในสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริงทั้งทางสังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม	28	32.18
5. การเพิ่มความน่าสนใจในบทเรียน เปลี่ยนบรรยากาศการเรียนรู้ สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินในการเรียนรู้	26	29.89

เหตุผลที่ครูใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาสูงสุด 3 ลำดับแรก คือ เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้ฝึกปฏิบัติจริง จากสถานที่จริง เปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้ จำนวน 58 คิดเห็น (ร้อยละ 66.67) ให้นักเรียนรู้จักท้องถิ่น ตระหนักและเห็นความสำคัญของชุมชน ตลอดจนประเพณีและ

วัฒนธรรม จำนวน 38 ความคิดเห็น (ร้อยละ 43.68) และต้องการให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริง เป็นแนวทางในการสร้างอาชีพ จำนวน 34 ความคิดเห็น (ร้อยละ 39.08)

กรณีศึกษา

ผู้วิจัยคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นที่ผ่านเงื่อนไขที่กำหนดจำนวน 2 แห่ง คือ 1) การจัดการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของครูมานะ สามเมือง 2) โครงการเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ : ชีวิตงาม ด้วยความดีของโรงเรียนเทศบาลบ้านสามกอง (ขุณวิเศษอนุกุลกิจอุทิศ) มีรายละเอียด ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ครุมานะ สามเมือง โรงเรียนวิสุทธิอนุสรณ์ จังหวัดภูเก็ต

จุดเริ่มต้น ของการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น

การเตรียมสอนวิชาวัฒนธรรมไทยในตอนเริ่มต้นชีวิตการเป็นครูที่วิทยาลัยอาชีวศึกษาภูเก็ต เนื้อหา เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นภูเก็ต เป็นการศึกษาเอกสาร ลงพื้นที่ในสถานที่จริง สอบถามข้อมูลกับชาวบ้าน หรือผู้รู้ เพิ่มเติม แล้วพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่เนื่องจากนักศึกษาอาชีวศึกษาเป็นเด็กโต จึงไม่มีปัญหาเรื่องการ ควบคุม แต่มีการดำเนินงานหลายขั้นตอนตามระเบียบทางราชการ ส่วนเรื่องค่าใช้จ่ายและการเดินทางจะได้รับการ สนับสนุนจากผู้ปกครอง

การทำแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการพานักเรียนไปแหล่งเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ตลอดภาคเรียน เป็นลักษณะกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ไว้กว้างๆ ให้เป็น แนวทางพานักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ จะพิจารณาจากภาระในแต่ละภาคเรียนหรือกิจกรรมของโรงเรียนแล้ว บูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ในช่วงเรียนหากมีความเหมาะสมจะเขียนโครงการขออนุมัติจากโรงเรียน

การวางแผน

ชั่วโมงเรียน หลังจากที่กำหนดหัวข้อเนื้อหาที่จะใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น จะประสานงานกับครู วิชาอื่นๆ เพื่อสลับชั่วโมงสอน เพื่อจัดเวลาในการออกนอกสถานที่ได้อย่างน้อยครั้งวัน

การเดินทาง หากเป็นวิชาที่มีนักเรียนประมาณ 10 คน และไปแหล่งเรียนรู้ที่ไม่ไกลจากโรงเรียน จะใช้รถกระบะส่วนตัวของครู พานักเรียนไปหรือมีการขอความอนุเคราะห์รถจากองค์การบริหารส่วนตำบล หรือได้รับความอนุเคราะห์จากครูหรือผู้ปกครอง

วิธีวัดผล มีใบงานหรือกำหนดหัวข้อการศึกษาที่ไปเรียนนอกสถานที่ จะเก็บคะแนนจากใบงาน ชิ้นงานที่กำหนด ทุกครั้งจะต้องมีการนำเสนอผลการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จะเป็นสื่อมัลติมีเดีย เช่น สไลด์ วิดีโอ เกณฑ์การให้คะแนนการนำเสนอ ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ สื่อ องค์ความรู้ การตอบคำถาม

การบูรณาการในรายวิชาสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ ท้องถิ่น

สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประกอบด้วย 5 สาระ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์การใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ไม่ได้ใช้ทุกสาระ จะพิจารณาเนื้อหาความเหมาะสม ความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาในหลักสูตร และบริบทของแหล่งเรียนรู้ วิชาที่ใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ได้แก่

วิชาพระพุทธศาสนา เนื้อหาหลัก คือ พุทธประวัติและหลักธรรม เป็นการบูรณาการวิชาศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต โดยพานักเรียนไปวัดที่อยู่ใกล้โรงเรียนซึ่งนักเรียนเคยไปมาแล้ว แต่ การไปเพื่อการเรียนรู้จะแตกต่างกัน เพราะ มีครูเล่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของวัดให้ฟัง เล่าเรื่องพุทธ

ประวัติ หรือภาพวาดภาพพร้อมชวนให้นักเรียนมองดูภาพพุทธประวัติ หรือภาพวาดตามผนังหรือเพดานโบสถ์

วิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อม พื้นที่รอบๆ โรงเรียนเป็นทะเล ป่าชายเลน จึงมีแหล่งเรียนรู้ที่ดี และเป็นสถานที่ที่นักเรียนคุ้นเคยทุกวัน ดังนั้น บทเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับป่าชายเลนจะต้องสร้างความน่าสนใจ และให้แง่มุมของป่าชายเลนที่แตกต่างไป การไปเรียนรู้จึงเชื่อมโยงภาพของป่าชายเลนกับทฤษฎีสิ่งแวดล้อม เช่น การร่วมกันอภิปรายถึงลักษณะเฉพาะของต้นไม้ของป่าชายเลน และลักษณะทางกายภาพของป่าชายเลน การสำรวจประเภทสัตว์น้ำที่เห็นในป่าโกงกาง นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ลักษณะรากของต้นไม้ในป่าชายเลน และสร้างความเข้าใจของการเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ

วิชาประวัติศาสตร์ กระบวนการทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การตั้งประเด็นที่จะศึกษา 2) การสืบค้นและรวบรวมข้อมูล 3) การวิเคราะห์และตีความข้อมูล 4) การคัดเลือกและประเมินข้อมูล และ 5) การเรียบเรียงและรายงานข้อเท็จจริงครูจะกำหนดประเด็นศึกษาเรื่อง บ้านพระยาวิชิตสงคราม เป็นโบราณสถาน แบ่งกลุ่มให้นักเรียนศึกษาข้อมูล เอกสารต่างๆ และพานักเรียนไปสถานที่จริงเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา เรื่อง ตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะพื้นที่ แผนผังบ้าน วัสดุ อิฐ ที่ใช้ในการก่อสร้าง โดยปฏิบัติตามกระบวนการทางประวัติศาสตร์

วิชาประวัติศาสตร์ยุโรป ยุคกลาง ยุคมืด ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา ยุคбарокко ยุคเรเนสซองส์ บริเวณใกล้โรงเรียนไม่มีศิลปปะเช่นในบทเรียนให้ดู ต้องพานักเรียนไปดูตึกอาคารที่อำเภอเมือง ถนนกลางที่เป็นถนนประวัติศาสตร์ที่มีอาคารที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะของยุโรป นักเรียนไม่รู้สึกว่าเรื่องที่เรียนเป็นเรื่องไกลตัว และเห็นถึงประวัติศาสตร์ของโลกที่มีการติดต่อสื่อสารกันมาในตั้งแต่อดีต จากอิทธิพลของการสร้างอาคารของจังหวัด

การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น
ผ่านการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

ตารางที่ 6 การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กับกลุ่มสาระอื่น
ผ่านการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต

แหล่งเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา	บูรณาการกับ กลุ่มสาระการเรียนรู้	เนื้อหา-กิจกรรม
ป่าชายเลน	คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	การหาอัตราส่วน การเปรียบเทียบเศษส่วน นับจำนวนชนิดพืชและชนิดสัตว์ใน กรอบพื้นที่ที่กำหนด นำมาคิด คำนวณอัตราส่วนของพืชและสัตว์ และนำอัตราส่วนแต่ละพื้นที่มา เปรียบเทียบ
		การวัดระยะทาง การหาพื้นที่ ใช้เครื่องมือวัด ตลับเมตร ไม้เมตร ไม้บรรทัด เชือก การนับก้าวเดิน

ตารางที่ 6 การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กับกลุ่มสาระอื่น
ผ่านการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต (ต่อ)

แหล่งเรียนรู้ กลุ่มสาระสังคมศึกษา	บูรณาการกับ กลุ่มสาระการเรียนรู้	เนื้อหา-กิจกรรม
		ในการวัดระยะทางจากวัตถุหรือต้นไม้ ในป่าชายเลน
แหล่งท่องเที่ยว เช่น วัด ทะเล ตึกชิโนโปรตุกีส เป็นต้น	ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)	การพูดในที่ชุมชน กำหนดหัวข้อที่ให้นักเรียนพูดเป็น เรื่องเกี่ยวกับสถานที่ในท้องถิ่น จากการไปสถานที่จริง หัวข้อที่ กำหนดจะเชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นในปัจจุบัน
		การบอกทิศทาง การบอกทาง การบอกทิศทาง หรือ การบอกทาง โดยใช้ไจท์จากสถานที่จริงในท้องถิ่น หรือ ให้พูดกับนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติในสถานการณ์จริง
แหล่งเรียนรู้สาระ สังคมศึกษาฯ ทั้งหมด	ศิลปะ	การนำเสนอผลงาน การสร้างชิ้นงานหลังจากกลับจาก แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น เช่น การวาดภาพ การทำสื่อวิดีโอนำเสนอผลงานต่างๆ

การบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้ ครูจะทำงานกันเป็นทีม วางแผนเนื้อหาการเรียนรู้และการ
จัดกิจกรรมร่วมกัน ในการพานักเรียนไปเรียนรู้นอกสถานที่ในลักษณะของการบูรณาการระหว่างวิชา
นอกจากจำนวนครูที่ดูแลนักเรียนเพิ่มขึ้นแล้ว ผลลัพธ์สำคัญ คือ นักเรียนสนุกในการเรียนรู้ เห็นคุณค่า
ของการเรียนที่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาสาระแต่ละวิชาและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ครูก็สนุกกับการคิด
กิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

**กรณีศึกษาที่ 2 โครงการเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ: ชีวิตงามด้วยความดีโรงเรียนเทศบาลบ้านสามกอง
(ขุณวิเศษกุลกิจอุทิศ)**

โครงการเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ: ชีวิตงามด้วยความดีเป็นโครงการที่ดำเนินงานในระดับโรงเรียน ใช้
แหล่งเรียนรู้บุคคลเริ่มดำเนินการ พ.ศ. 2555 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่ง
การเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน ปีต่อมาจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนเพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มี
วัตถุประสงค์ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ในวิถีแห่งความดี มุ่งสู่การใช้ชีวิตที่ดีงาม จากความรู้และ
ประสบการณ์จริงของบุคคลต้นแบบและให้นักเรียนมีคุณธรรมที่ดีงามตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์
(ปัญญาภรณ์ ตันทนิส, 2557)

แนวทางการดำเนินงาน

1. **การวางแผน** ผู้บริหารโรงเรียนและครูประจำชั้น ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน มีการมอบหมายหน้าที่และกำหนดผู้รับผิดชอบ กำหนดวันเวลาในการจัดกิจกรรม และการกำหนดบุคคลต้นแบบจะมาจากสาขาอาชีพที่หลากหลาย และติดต่อประสานงานกับบุคคลต้นแบบ

2. **การดำเนินกิจกรรม** การบรรยาย ดำเนินการในวันพุธทุกสัปดาห์ที่ไม่ตรงกับวันหยุดหรือกิจกรรมสำคัญของโรงเรียน เวลา 15.00 – 16.00 น. 10 ครั้ง หัวข้อการบรรยาย ประกอบด้วย ประวัติแนวทางดำเนินชีวิต แนวคิดการทำงานเมื่อดำเนินการครบมีการจัดนิทรรศการ “บุคคลต้นแบบของฉัน” นำเสนอผลงานการเขียนถึงบุคคลต้นแบบที่ประทับใจและจัดทำจัดทำทำเนียบบุคคลต้นแบบ ใช้สำหรับการเผยแพร่สู่สังคม

3. **การประเมินผล** มีการประเมิน 2 ลักษณะ คือ

3.1 ประเมินผู้เรียน ด้วยแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินอยู่ในระดับ ดี

3.2 ประเมินผลสำเร็จของโครงการด้วยแบบสอบถามจากคณะกรรมการดำเนินงาน ครู และนักเรียน มีความพึงพอใจในระดับมาก และมีประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดภูเก็ต ให้ความสำคัญกับการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษา จัดเป็นโครงการต่อเนื่องและจัดสรรงบประมาณไว้ทุกปีการศึกษา มีการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นทุกสาระการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมใช้แหล่งเรียนรู้สูงสุด คือ 20 โรงเรียน จาก 31 โรงเรียน เก็บข้อมูลโรงเรียนละ 8 สาระ มีครูตอบแบบสอบถามทั้งหมด 248 คน และมีครูที่ใช้แหล่งเรียนรู้ 87 คน โดยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้แหล่งเรียนรู้สูงสุด คือ 54 คน (ร้อยละ 62.07) โดยจัดการศึกษาแบบบูรณาการระหว่างสาระการเรียนรู้สูงสุด จำนวน 50 คน (ร้อยละ 57.47) และเหตุผลสูงสุดที่ใช้แหล่งเรียนรู้ เนื่องจาก ต้องการให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้ฝึกปฏิบัติจริง จากสถานที่จริง เปิดโลกทัศน์ในการเรียนรู้ 58 คน (ร้อยละ 66.67)

ครูผู้รับผิดชอบจะดำเนินงานในวันหยุดที่ไม่กระทบต่อการจัดการเรียนการสอนหรือต้องสอนชดเชยมากที่สุด 30 คน (ร้อยละ 34.48) ครูและวิทยากรจะร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนมากที่สุด 54 คน (ร้อยละ 62.07) โดยให้นักเรียนทำใบงานระหว่างศึกษาแหล่งเรียนรู้มากที่สุด 70 คน (ร้อยละ 80.46) และกำหนดให้ใบงานหรือชิ้นงานเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลมากที่สุด 46 คน (ร้อยละ 52.87)

2. กระบวนการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดภูเก็ต มีลักษณะการดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์หลักสูตรเนื้อหา หรือพันธกิจของโรงเรียน

2.2 การจัดทำโครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุนจากโรงเรียน

2.3 จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ใบงาน ตลอดจนการประเมินผล

2.4 การสำรวจแหล่งเรียนรู้ พุดคุยทำความเข้าใจกับวิทยากร

2.5 การวางแผนในการนำนักเรียนไปแหล่งเรียนรู้ หรือ เชิญวิทยากรจากท้องถิ่นมาโรงเรียน ประกอบด้วย การประสานงานบุคลากรทั้งภายในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน ตลอดจนการเดินทาง อาหาร เครื่องดื่มต่างๆ

2.6 การสรุปผลการเรียนรู้ของนักเรียน และสรุปผลการดำเนินโครงการ เพื่อปรับปรุง การดำเนินงานในปีถัดไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดภูเก็ต มีการใช้แหล่งเรียนรู้ทุกสาระการเรียนรู้ในโรงเรียน ครูจะบูรณาการเนื้อหาสาระหว่างสาระการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนมีโอกาสนในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้โลกแห่งความเป็นจริงที่ผู้เรียนเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง (ทิศนา ขัมมณี, 2552) การออกแบบกิจกรรมจึงมีความสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ในแหล่งเรียนรู้และการเรียนในห้องเรียน (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2557) ครูและวิทยากรควรร่วมกันออกแบบกิจกรรมจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประสานและนำองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับกิจกรรม (ถวัลย์ มาศจรัส, 2553) นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยเติมเต็มความรู้หรือขยายความรู้ หรือเสริมทักษะทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ให้นักเรียน เช่นเดียวกับการจัดการเรียนรู้ของต่างประเทศ เช่น Prokopy et al (2014) ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service Learning) นักศึกษาจะต้องศึกษาสภาพของชุมชนและนำมาออกแบบโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนบนพื้นฐานความรู้ที่ได้ศึกษา ภายหลังจบภาคการศึกษา พบว่า นักศึกษามีพัฒนาการในด้านการติดต่อสื่อสาร ความรับผิดชอบ การมีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น และมีผลการเรียนสูงขึ้น หรือ Estey (2014) ดำเนินงานวิจัยเรื่องวิธีสอนแบบใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Pedagogy) ในวิชาศาสนา กำหนดให้นักศึกษาได้ค้นหาบุคคลที่นับถือศาสนาต่างๆ ในชุมชน ได้แก่ ศาสนายูดาห์ คริสต์ และ อิสลาม และกำหนดให้ศึกษาแนวคิด การแสดงออก ของคนแต่ละศาสนา แล้วนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนในชั้นเรียน ส่งผลให้นักศึกษาเรียนรู้และเข้าใจในความแตกต่างของศาสนา นอกจากนี้ยังส่งผลให้นักศึกษาเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ในสภาพสังคมวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. กระบวนการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาจะดำเนินการตาม 6 ขั้นตอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษานั้น ต้องใช้ความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง ต้องมีการวางแผนดำเนินงาน สอดคล้องกับกระบวนการจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาที่กำหนดให้ใช้ตามหลักการบริหาร 4Ms (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ประกอบด้วย 1) บุคลากร (Man) มีการกำหนดให้มีผู้ดำเนินโครงการ และต้องได้รับการอนุมัติโครงการจากผู้บริหาร 2) งบประมาณ (Money) จะต้องมีการขออนุมัติงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ เนื่องจากงบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานทั้งหมด 3) ทรัพยากร (Materials) ตามแนวทางที่เสนอให้มีการวางแผนการใช้ทรัพยากร การวางแผนการเดินทาง การออกแบบกิจกรรม ใบบางต่างๆ ต้องพิจารณาการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่ามากที่สุดและสอดคล้องกับแนวทางการศึกษาแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น 4) การบริหารจัดการ (Management) เพื่อให้การจัดการศึกษาในแหล่งเรียนรู้เกิดความคุ้มค่า ต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

จึงกำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน เป็นฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาแหล่งเรียนรู้ การแบ่งภาระหน้าที่กันอย่างชัดเจนจะทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพตามมา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นในการจัดการศึกษาควรบูรณาการความรู้จากสาระการเรียนรู้ต่างๆ ผู้รับผิดชอบแต่ละสาระควรร่วมกันวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายของแหล่งเรียนรู้ ท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นของครู พบว่า มีการวางแผนและดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นระบบ แต่ยังขาดการศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาคำแนะนำ ทักษะ ความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้รับการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2555). **ภูเก็ต**. กรุงเทพฯ: กองข่าวสารท่องเที่ยว ฝ่ายบริหารการตลาด.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2553). **Model การจัดการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้สร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- ทิตินา แคมมณี. (2552). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาวรรณ แสงงไวศยสุข. (2551). **การศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ของครูโรงเรียนวัดไร่ขิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2557). **การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มินเซอร์วิส ซัพพลาย.
- ปัญญาภรณ์ ตันทนิส. (2557). **การประเมินโครงการเรียนรู้จากบุคคลต้นแบบ : ชีวิตงามด้วยความดี โรงเรียนเทศบาลบ้านสามกอง (ขุณวิเศษนุกุลกิจอุทิศ) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต**. (รายงานวิจัย). ภูเก็ต: โรงเรียนเทศบาลบ้านสามกอง.
- รัตติยา ภูบุญเดิม. (2553). **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้การศึกษานอกห้องเรียน กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่องชีวิตกับสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2553). **การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา**. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (2550). **การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2554). **แหล่งเรียนรู้ยุคปฏิรูป**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

Estey, K. (2014). The Place of Place-Based Pedagogy in Teaching Religion: Brooklyn and Its Religions. **Teaching Theology and Religion**, 17(2), 122 – 138.

Prokopy, L. S., Williams, R., & Bowling, L. (2014). Service Learning in Natural Resource Classes: Measuring the Impacts on University Student. **NACTA Journal**, 58(3), 204-215.